

Президентът: Можем да преодолеем кризите и да сбъднем мечтата си за България само със знанието, таланта и обединените усилия на цялата нация

Обръщение на държавния глава Румен Радев към народа и Народното събрание след полагане на клетва на тържествена церемония пред 47-ото НС

*Уважаеми г-н председателстващ Народното събрание,
Уважаеми г-н министър-председател,
Уважаема г-жо вицепрезидент,
Уважаема г-жо кмет на Столичната община,
Уважаеми членове на Конституционния съд,
Уважаеми народни представители,
Уважаеми дами и господа министри,
Уважаеми представители на съдебната власт,
Уважаеми членове на Висшия адвокатски съвет,
Уважаеми президенти на Република България и председатели на Народното събрание,
Уважаеми г-н Началник на отбраната,
Уважаеми генерали и адмирали,
Уважаеми представители на религиозните общности в Република България,
Ваши превъзходителства,
Уважаеми дами и господа,
Скъпи сънародници,*

Преди пет години ми поверихте отговорната мисия като президент на България да работя за единението и добруването на нашия народ, за суверенитета и сигурността на многовековната ни държава. Пет години по-късно вие отново поверихте на нас с г-жа Йотова трудната задача да продължим по пътя, по който поехме заедно и направихме първите решителни крачки.

Вашето доверие е най-меродавната оценка за сложните решения, които вземахме по време на мандата, за онова, което заедно постигнахме като общество. В деня, в който прекрочваме във втория мандат, първите ми думи са тези на признателност към вас, скъпи съотечественици.

Първият президентски мандат се случи в драматично време, в което старият, авторитарен модел на управление достигна своя апогей, докато в обществото нарастваше негодуванието от корупцията, беззаконието и пропагандата, на които той се крепеше.

Гражданският бунт през 2020 година срещу мафиотизацията на властта извади на повърхността факти и процеси, които тя премълчаваше, и на мен не ми е приятно, но предпочитам истината, а обществото бе свикнало да приема с примирение. Българите въстанаха срещу едноличната власт, феодализацията по места, схемаджийството, прокурорския чадър над злоупотребите и кривото огледало на медиите. Срещу бедността, безпътницата и безправието, които прокудиха стотици хиляди наши сънародници зад граница.

Очакванията на гражданите от президентската институция далеч надхвърляха правомощията, които Конституцията ѝ отрежда. Налагаше се едновременно да катализираме обществената трансформация, но и да бъдем стожер на стабилността в период на остра криза на доверие в политическата класа.

Протестите отприщиха процеса по възстановяване на демокрацията и законността. Този процес ще е труден, с неизбежните грешки и разочарования. Наивно е да мислим, че след като повече от десетилетие допуснахме да крепне корупцията и да се шири произволът, от днес за утре ще върнем България в коловоза на правото и демокрацията. Старият режим е в миналото, но демонтажът на завещания властови модел ще отнеме време. Отчуждението на гражданите от политическата класа, недоверието в институциите, партизираната администрация, покварените медии, безнаказаната корупция, злоупотребите с власт и драматичното социално разслоение ще са предизвикателствата пред всички нас през следващите години.

През изтеклия мандат назначих три служебни правителства. Последните допринесоха за връщането на доверието в институциите, доказаха, че хора от различни политически хоризонти могат да постигат единодействие в името на България. Създадоха модел на широка демократична алтернатива. Разкриха множество злоупотреби. Показаха, че страната може да се управлява прозрачно и отговорно, според закона и с мисъл за слабите. Но тези правителства вече са част от историята.

Изборите през ноември дадоха ново парламентарно мнозинство, което пое отговорност за управлението. От нас, избраните представители на българския народ, се очаква да открием приоритетите и да обединим усилия за тяхното претворяване на дело.

Чака ни справянето с каскада от кризи и техните социални и икономически последици. Тази задача вече „обсебва“ дневния ред на правителството и парламента. Оставам отворен за диалог и споделям отговорността за тежки и непопулярни, но необходими решения. Ще продължавам обаче да бъда критичен, когато намирам решенията на законодателната и изпълнителната власт за неправилни.

Текущите кризи, които се изострят и употребяват от задкулисието, не бива да отклоняват вниманието от стратегическите приоритети. Мой дълг като държавен глава е да връщам дневния ред към дългосрочните цели на нацията, далеч отвъд хоризонта на политическите мандати: овладяването на демографската криза; справянето с бедността и неравенствата; повишаването на стандарта и качеството на живот; духовното развитие; гарантирането на суверенитета и сигурността; отстояването на националните интереси и достойнство; утвърждаване на позитивния образ на страната ни навън.

Икономиката беше дежурният приоритет на всички политици през годините. Уви, прочитът на макроикономическите показатели често засенчва грижата за човека, който е много повече от работник и потребител. Затова предпочитам да подхожда към приоритетите от гледна точка именно на човека.

Първото пред условие за успеха на обществото е свободата и достойнството на личността. Чувството, че е равноправен член на общност, която гарантира правата ѝ и в чиито съдбини има право на глас. Демокрацията и правовата държава са фундаментът, който трябва да възстановим.

Организираните от служебните правителства избори доказаха, че купеният и контролиран вот могат да бъдат пречупени, а недействителните гласове – сведени до минимум. Считам за необходимо българският парламент да продължи с промените, които да отстранят несъвършенствата в изборния процес и оставам готов за ползотворно сътрудничество.

Убеден съм, че в България е налице антимафиотски консенсус. Той обединява огромното болшинство от почтени българи, които го заявиха по площадите и в урните. Нашите сънародници гласуваха за много и различни партии, но с една надежда: за справедливост и законност. Държавата занапред не бива да се управлява през екрана, под масата, по телефона или зад кулисите. Корупцията трябва да бъде съкрушена, за да оцелеем като държава и общество. Съзнават го младите, съзнава го бизнесът, съзнават го почтените хора в администрацията, съзнават го хилядите, които подкрепиха партиите на протеста. Налице е историческа възможност да върнем България в руслото на закона. От това зависят всички други добри намерения. Без укрепване на държавността, страната ни не може да разгърне огромния си потенциал. Партиите и политиците, които споделят каузата в България да се установи върховенството на правото и здрава и прозрачна медийна среда, да се изгради добре уредена държава с ефективни институции, могат да разчитат на разбирането и подкрепата на президентската институция.

При връчването на мандата споделих, че ако управляващото мнозинство не постигне бърз, решителен пробив в реформата на прокуратурата и съдебната система, ще отвори пътя за реванш на статуквото. Повтарям го и сега.

Нужни са ясно изразена политическа воля, закони и конституционни промени. Считаю, уважаеми дами и господа, че отварянето на Конституцията за промени не трябва да се изчерпва само с ревизия на съдебната власт в посока отговорна и ефективна прокуратура. След три десетилетия от началото на демократичните промени следва да покажем зрялост в убеждението си, че основната конституционна ценност е човекът. Затова промените в Конституцията следва да включват и разширяване на гражданското участие в управлението на държавата и засилване на гаранциите за защита на човешките права. Демокрацията е несъвместима с обществената апатия. Тя се нуждае не просто от избиратели, а от активни граждани с амбиции за бъдещето на страната и инструменти за тяхното участие във формирането на това бъдеще.

Укрепването на държавността изисква засилени конституционни гаранции за разделението на властите и прозрачен и предвидим законотворчески процес. Време е да се даде и шанс и на общините за икономически и социален подем чрез конституционно гарантиране на финансовата децентрализация.

Вторият консенсус е продиктуван от здравия разум. За да я има България, трябва да ги има и българите. Демографската катастрофа е проекция на всички кризи от прехода: бедността, несигурността, проблемите в здравеопазването и моралната криза. Нацията ни преживява прехода като травма, сравнима с война. Време е за дългосрочни, финансово осигурени политики за увеличаване на раждаемостта с фокус върху отговорното родителство, намаляване на смъртността и ограничаване на емиграцията. Благотворителността не може да замести държавната грижа. Пазарът и пиарът не могат да компенсират липсата на работещи социални механизми.

Третият консенсус, около който съм убеден, че следва да се обединим, е каузата за просветена и образована нация. Той е исторически вкоренен още във Възраждането и век и половина беше двигател на българското развитие. Покварата на прехода обезцени образованието. Хиляди блестящи българи търсят реализация навън. Науката страда от липса на финансиране. Бедността изхвърли хиляди деца от образователния процес. Неотложно трябва да инвестираме в младите българи. Залогът е оцеляването ни като народ. Това е дългосрочна инвестиция, която няма да донесе политически дивиденди на нашето поколение държавници. Но това е дълг и историческа задача, която не търпи отлагане. Времето на стратегиите отмина. Трябват бързи, ефективни и устойчиви мерки за обхващане в училище на всички деца. За тяхното патриотично възпитание и борба с обездвижването и наркотиците. За квалификация на преподавателите и изграждане на критично и творческо мислене в училище. За

повишаване на критериите при хабилитация на учени и акредитация на висши учебни заведения. За стимулиране на образованието през целия живот и превръщането му в солидна основа за модерна икономика на знанието и растежа.

Без здрава нация не може да бъде постигната нито една национална цел. Пандемията оголи проблемите на българското здравеопазване и потвърди наличието на обществен консенсус за промяна на здравния модел към качествено и достъпно здравеопазване, в което здравето на пациента не е стока, а младите лекари и сестри не напускат България. Служебното правителство заложи важни проекти в Плана за възстановяване и устойчивост, които да осигурят качествена спешна помощ за всеки български гражданин и да върнат здравеопазването в малките и отдалечени населени места. Реализацията им ще бъде силен знак, че държавата се връща при хората.

Прогресът ни като общество изисква ускорена трансформация към нов икономически модел, основан на науката, иновациите, производствата с висока добавена стойност. Изисква осигуряването на чиста, достъпна и предсказуема енергия. Очаквам новата енергийна стратегия да гарантира максимална енергийна независимост, рационално използване на нашите природни дадености и изградени мощности и въплъщаването на перспективни технологии. Но най-вече всичко посочено изисква стабилна и предсказуема нормативна среда, защита на собствеността и конкуренцията, насърчаване на предприемчивостта и инвестициите.

Както често се случва, в трудни времена забравяме за българската култура. А тъкмо на нея разчитаме за изграждането на онези духовни ценности, които ни сплотяват като нация. Държавната подкрепа за културата е неотменима инвестиция в нашето бъдеще.

Активният ми диалог със Светия синод на Българската православна църква и ръководствата на регистрираните вероизповедания, представени в Националния съвет на религиозните общности в България, както и работата ми с парламентарно представените политически сили, бе в основата на промените в Закона за вероизповеданията, които спомогнаха за пълноценно функциониране на религиозните общности при гарантирана защита на националния интерес. И в бъдеще Българската православна църква и традиционните вероизповедания могат да разчитат на моята подкрепа като държавен глава.

Ще продължа да развивам благотворителните инициативи на моите предшественици – „Българската Коледа“ и „Подкрепи една мечта“. Не само заради помощта към нашите деца, но и заради вярата, с която ни зареждат, че живеем в хуманно общество.

Уважаеми госпожи и господа,

Гарантирането на сигурността в свят, наситен с динамика на геополитическите процеси и комплексен характер на рисковете и заплахите, е основна задача на държавната политика. Затова и развитието на въоръжените сили винаги е било основен приоритет в ролята ми на върховен главнокомандващ.

Първият Консултативен съвет за национална сигурност, който свиках, бе посветен на основните предизвикателства пред Българската армия – остарялото оборудване, липсата на ресурси за пълноценна подготовка, тревожният отлив на личен състав. Призовах за разработване на дългосрочна визия за развитие на въоръжените сили; за ускорена реализация на проектите за модернизация, които да се съпътстват задължително от програми за индустриално сътрудничество; за решително повишаване на професионалната квалификация, мотивацията и социалния престиж на военнослужещите; за поддръжка на техниката и въоръжението до замяната им с нови образци; за участието на българската отбранителна индустрия в развитието на сектор Сигурност.

Поради липсата на напредък в решаването на посочените проблеми, свиках в кратък времеви период още два Консултативни съвета за национална сигурност на същата тематика.

Твърдата ми настойчивост като върховен главнокомандващ допринесе за стартиране на редица конструктивни процеси в развитието на въоръжените сили. Разбира се, немалко задачи остават нерешени и се нуждаят от ресурси, организация и силно лидерство, но вярвам, че процесът е необратим. Нуждаем се от общото разбиране, че ангажиментът на държавното ръководство към отбраната не се изчерпва с големите проекти за модернизация. Модернизацията е непрекъснат процес по изграждането на съвременни отбранителни способности с фокус върху хората в армията, върху иновациите и новите технологии.

Развитието на способности и оперативна съвместимост е не само съюзнически дълг, а преди всичко висша отговорност към сигурността на Родината. Определено считам, че при по-добра подготовка и политическа воля, договорите за индустриално сътрудничество могат да предоставят по-добри възможности както за въоръжените сили, така и за икономиката – и то в областта на високите технологии.

Противодействието на съвременните форми на тероризъм, престъпност и корупция, гарантирането на сигурността на българските граждани, изисква непрекъснати усилия за повишаване на професионалната подготовка, мотивацията и технологичното осигуряване на служителите от МВР и службите за сигурност.

През целия ни мандат, с вицепрезидента г-жа Илияна Йотова отстоявахме убеждението, че България трябва да води проактивна външна политика, неотклонно следвайки националния интерес. Балансираният и прагматичен подход, аргументираното формулиране на позициите, както и отвореният диалог, допринесоха България да продължи да се утвърждава като предсказуем и желан партньор и съюзник, който може да генерира перспективни идеи, да търси прагматични решения, да допринесе за стабилността и устойчивото развитие.

В обществото ни е налице консенсус за европейската принадлежност на България. Той бе утвърден и официализиран от предното поколение политици с присъединяването на България към Европейския съюз. Членството в съюза е процес на активно взаимодействие със страните-партньори, на укрепване на неговото единство и всекидневно отстояване на българските позиции в общността. Гласът на България трябва да отеква силно в дебата за бъдещето на Европа, за нейната стратегическа автономност и сигурност.

Поетият ангажимент от всички страни-членки на НАТО за изразходване на 2% от БВП за отбрана е важна стъпка за укрепване на сигурността, но и заставя по-малките страни като нашата да инвестират значителен ресурс в икономическите и социални системи на по-развитите държави, производителки на въоръжение. Затова и на срещата на върха през 2019 г. поставих открито този проблем и призовах да търсим механизми алиансът да не се превръща в съюз между производители и купувачи на отбранителни продукти, а да се утвърждава като съюз между партньори, които заедно развиват отбранителни способности чрез интеграция на научно-изследователската дейност и съвместно производство. Идея, посрещната със значителен интерес и допринесла за създаването на инвестиционен фонд на алианса и механизми за съвместно развитие на иновациите. Вярвам, че България ще продължи да бъде активен участник в този процес и ще работи за интегриране на нашите научни звена и иновативни компании в инициативата.

През годините на мандата укрепихме стратегическото партньорство със САЩ. Възстановихме диалога с Русия на най-високо политическо ниво след десетилетно прекъсване. С президента на Китай издигнахме отношенията ни на ниво стратегическо партньорство. Задълбочихме връзките с редица държави отвъд европейското пространство.

Както преди пет години, така и днес, стоя на позицията, че в условията на сблъсък на геополитически интереси и растяща конфронтация в нашия регион, ролята на държавния глава не е да екзалтира тревогите и да посочва враг, а да способства за разрешаване на кризите с механизмите на съюзите, в които членуваме. Тези кризи нямат военно решение, а изискват диалог и дипломатически усилия за деескалация.

Отново ще заявя, че външната ни политика трябва да се формулира у нас с консенсус между институциите и да се отстоява последователно навън. Няма как да не посоча като пример отношенията ни с Република Северна Македония. Когато изпълнението на договора от 2017 г. забуксува, свиках Консултативна среща въпреки обтегнатите ми отношения с правителството. Постигнат бе консенсус за разработване на Рамкова позиция, приета с Декларация на 44-ото Народно събрание, с цел прецизиране и отстояване на българския интерес и позиции. Удовлетворен съм от факта, че въпреки дълбоките политически промени оттогава, последният Консултативен съвет за национална сигурност демонстрира единство и последователност по тази важна тема.

Предложеният от правителството многопистов подход в отношенията с нашите съседи има потенциал да динамизира диалога, да укрепи доверието и трябва да бъде подкрепен. Той обаче не бива да оставя на заден план проблемите, свързани с правата на нашите сънародници и общото историческо и културно минало.

Искам да бъде правилно разбран. Аз съм сред политиците, които желаят час по-скоро Република Северна Македония да стане член на Европейския съюз. Тъкмо затова трябва да помогнем на нашите братя да преодолеят по-бързо идеологемите от тоталитарното минало и да постигнат критериите за членство. Като отговорен член на Европейския съюз, България трябва да интегрира в него партньори, а не проблеми. Ще потвърдя своята позиция като президент на всички българи, че равноправието на македонските българи, много от които са и български граждани, трябва да бъде гарантирано чрез вписването им в конституцията на страната наравно с другите части от народи. Този акт, редом с приемането на надеждни механизми за изкореняване езика на омразата и опазване на българското културно-историческо наследство, следва да бъде предварително условие за нашето съгласие за начало на преговорите за членство.

Убеден съм, че икономизацията на външната политика, за която работих активно, може да даде много по-добри резултати, ако постигнем по-ефективна координация между институциите и преодолеем липсата на проектна готовност във важни инвестиционни направления.

От началото на мандата с г-жа Йотова използвах всеки възможен повод за разширяване на българското културно пространство и за отстояване на нашите достижения. Един от примерите в това отношение бе участието по моя покана на Генералния директор на ЮНЕСКО в тържествата на 24 май в София, което бе признание за приноса на България към световното културно наследство. Ще продължим още по-активно тази политика на фона на зачестилите посегателства върху българската култура и история.

И в този мандат приоритет в дейността ни ще бъде поддържането на жива връзка и духовното приобщаване на българските общности зад граница, както и отстояването на техните права и идентичност. Нужни са неотложни законови промени за ускоряване получаването на българско гражданство от сънародниците ни зад граница. Надявам се също отдавнашната идея на вицепрезидента за създаване на български културен институт за нашите общности да срещне подкрепата на изпълнителната власт.

Тук е мястото, уважаеми дами и господа, да изразя още веднъж своята благодарност към вицепрезидента Илиана Йотова. Предизвикателствата на първия мандат укрепиха нашето разбирателството и единодействие и вярвам, че така ще бъде и занапред.

Искам да изкажа своята дълбока благодарност към екипа ми от президентската администрация за всеотдайната работа.

Убеден съм, че можем да преодолеем кризите и да сбъднем мечтата си за България само със знанието, таланта и обединените усилия на цялата нация. Затова президентството ще продължи да бъде отворено за гражданите и организациите, за всички, които имат идеи за по-доброто ни бъдеще.

Скъпи сънародници,

В началото на изтеклия мандат заявих, че за мен не е важно колко време ще бъда президент, а какъв президент ще бъда. Това убеждение ме мотивираше да не правя компромис с принципите си и да стоя на страната на хората. Заедно с вас, скъпи съотечественици, преодоляхме много изпитания. Днес, с ръка на Конституцията искам да ви уверя, че ще продължавам да служа честно и отговорно на Отечеството. С госпожа Йотова ще вложим всичките си сили, за да градим заедно с вас свободна, демократична, модерна и просперираща България.

Благодаря ви!